

Poročilo EURO-PERISTAT o perinatalni rezultatih v Evropi v obdobju 2015 - 2019

Peto evropsko poročilo o zdravstvenem stanju nosečnic in novorojenčkov izdelano v okviru projekta Euro-Peristat

Zdravje novorojenčkov in njihovih mater je ključni pokazatelj zdravja in dobrega počutja prebivalstva. Čeprav sta se stopnji mrtvorojenosti in umrljivosti dojenčkov v zadnjih desetletjih znatno zmanjšali, ostaja breme umrljivosti in obolevnosti prednostna naloga javnega zdravja v Evropi, rezultati rojstev med državami pa so zelo različni.

Ker si evropske države delijo primerljive življenjske standarde in na splošno dobro razvite sisteme zdravstvenega varstva, vendar so zelo različne v svojih zdravstvenih politikah in praksah, lahko preučevanje razlik v perinatalnih kazalnikih osvetli politike in prakse, ki preprečujejo zdravstvena tveganja in optimizirajo zdravje staršev in dojenčkov. Ti kazalniki lahko tudi omogočijo državam, da primerjajo svojo uspešnost in opredelijo področja, kjer je potreben napredek.

15.11.2022 je bilo objavljeno evropsko poročilo o perinatalnem zdravju v letih 2015 do 2019. Gre za peto tovrstno poročilo zapored (predhodno je bilo za leto 2015), pripravljeno v okviru projekta Euro-Peristat. Projekt Euro-Peristat je bil ustanovljen z namenom, da se zberejo podatki o perinatalnem zdravju za vse evropske države ter pripravijo v obliki, ki omogoča primerjanje rezultatov različnih nacionalnih statistik. Za izdelavo poročila je podatke iz svojih nacionalnih statističnih sistemov posredovalo več kot 100 sodelujočih članov iz vseh 27 držav članic EU ter Islandije, Norveške, Švice in Združenega Kraljestva. Iz Slovenije, ki ima že od leta 1987 zelo dober nacionalni sistem za zbiranje perinatalnih rezultatov (NPIS), sta sodelovala informatik dr. Ivan Verdenik, dipl. ing. elektro in izr. prof. Miha Lučovnik, specialist ginekologije in porodništva, ki je letos zamenjal dosedanjo slovensko predstavnico v Euro-Peristat projektu izr. prof. Natašo Tul Mandić, specialistko ginekologije in porodništva.

Euro-Peristat usklajuje Inserm, francoski nacionalni inštitut za zdravje in medicinske raziskave. Euro-Peristat je določil niz 10 ključnih in 20 priporočenih kazalcev. 15.11.2022 objavljeno poročilo predstavlja podatke za devet od desetih ključnih kazalcev, ki se uporabljajo za spremljanje perinatalnega zdravja v Evropi (mrtvorojenost, umrljivost novorojenčkov, umrljivost dojenčkov, porodna teža, višina nosečnosti ob porodu, večplodne nosečnosti, starost mater, pariteta – število predhodnih porodov in način poroda) za obdobje od leta 2015 do 2019. V tokratnem poročilu niso zajeti podatki o maternalni umrljivosti, saj je zaradi redkosti maternalnih smrti te podatke težko analizirati in primerjati. V Sloveniji maternalno umrljivost redno spremlja in analizira posebna skupina na NIJZ.

KLJUČNI POUČENKI

- **Stopnja mrtvorojenosti** se je med državami zelo razlikovala (od 1,8 do 4,7 na 1000 porodov). **Slovenija je za Estonijo država z najnižjo stopnjo mrtvorojenosti** v Evropi (2,0 na 1000 porodov). Slovenija in Estonija sta tudi državi, v katerih se je stopnja mrtvorojenosti med leti 2015 in 2019 najbolj zmanjšala.

- Tudi **stopnja neonatalne umrljivosti** (umrljivost novorojenčkov v prvih 28 dneh po rojstvu) se je med državami zelo razlikovala (od 0,5 do 4,3 na 1000 živorojenih otrok). **Slovenija ostaja med državami z najnižjo stopnjo neonatalne umrljivosti v Evropi** (0,7 na 1000 živorojenih otrok). Med leti 2015 in 2019 je bila neonatalna umrljivost nižja le na Islandiji (0,5 na 1000 živorojenih otrok).
- Podatke o **umrljivosti dojenčkov** (umrljivost v prvem letu po rojstvu) je v Euro-Peristat prispevalo le 18 od 31 držav. Slovenija teh podatkov ni prispevala, saj podatkov iz Perinatalnega Sistema Republike Slovenije ne povezujemo rutinsko s bazami podatkov o umrljivosti ali drugimi bazami podatkov. S tovrstnim povezovanjem baz podatkov bi lahko pridobili podatke o dolgoročnejših vplivih zapletov pred in med porodom na zdravje otrok in mater.
- Med evropskimi državami ostajajo pomembne razlike v **deležih prezgodnjih porodov** (5,3-11,3%) in **novorojenčkov z nizko porodno težo** (pod 2500 gramov) (4,0-10,1%). **Slovenija ostaja med državami z nižjo incidenco prezgodnjega poroda (7,2%) in nizke porodne teže (5,9%)**. V zadnjem obdobju (2015-2019) sta se v Sloveniji zmanjšala tako delež prezgodnjih porodov kot novorojenčkov z nizko porodno težo. Delež novorojenčkov s preveliko porodno težo (nad 4500 gramov) je ostal enak (1,0%).
- **Delež večplodnih nosečnosti v Evropi upada**, najverjetneje zaradi vse pogostejšega prenosa enega samega zarodka v postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo. Tudi v Sloveniji je se je pojavnost večplodnih nosečnosti zmanjšala (iz 2,0 na 1,8 na 1000 živorojenih otrok). Kljub temu **Slovenija ostaja med evropskimi državami z razmeroma visoko stopnjo večplodnih nosečnosti** (pojavnost je bila večja le v Nemčiji, Luksemburgu in na Cipru).
- **Starost nosečnic v Evropi še naprej narašča**. V obdobju med 2015 in 2019 je bilo 22,3% nosečnic v Sloveniji starejših od 35 let, 3,9% pa starejših od 40 let. V številnih državah (npr. Italija, Španija, Portugalska, Luksemburg in Irska) so ti deleži že nad 30% (> 35 let) oz. nad 7% (> 40 let).
- V Evropi prav tako **pada delež prvorodnic**. Slovenija s 46,7% sodi v evropsko povprečje. Razlike deležu prvorodnic med državami so velike – od 31,3% na Severnem Irskem do 53,3% na Malti.
- **Delež porodov s carskim rezom** je bil v Evropi med 2015 in 2019 26,0%, delež operativno dokončanih vaginalnih porodov (z vakuumsko ekstrakcijo ali porodniškimi kleščami) pa 6,1%. **Slovenija še vedno z 21,9% carskih rezov in 2,8% vakuumskih porodov sodi med države z nižjim deležem operativnih porodov. Vendar za razliko od številnih evropskih držav delež carskih rezov pri nas še vedno narašča.**

Evropa potrebuje stalno spremljanje perinatalnih podatkov

Iz pričujočega poročila razvidno, v kolikšnem obsegu je trenutno v Evropi mogoče pripraviti primerljive podatke o zdravju mater in novorojenčkov. Niz kazalnikov Euro-Peristat bi moral

predstavljati minimalne standarde za nacionalno poročanje, vendar številne države nimajo vseh potrebnih podatkov. Slovenija lahko trenutno poroča o vseh Euro-Peristat kazalnikih razen umrljivosti dojenčkov. To kaže na dobro organizirano beleženje in analiziranje perinatalnih podatkov pri nas.

Stopnja perinatalne umrljivosti (mrtvorojenosti in neonatalne umrljivosti) je v Sloveniji med najnižjimi v Evropi in se je v zadnjem obdobju še zmanjšala. To kaže na zelo dobro zdravstveno oskrbo nosečnic/mater in plodov/novorojenčkov. Dobre perinatalne rezultate ohranjamo ob še vedno razmeroma nizkemu deležu carskih rezov, vendar le-ta z leti narašča. Podatki v Euro-Peristat poročilu za obdobje 2015-2019 bodo zelo pomembni tudi za razumevanje vpliva pandemije Covid-19 na zdravje nosečnic in novorojenčkov. Podatki za pandemični leti 2020 in 2021 se namreč trenutno analizirajo in bodo predstavljeni predvidoma naslednje leto. Primerjava s predpandemičnim obdobjem bo pokazala neposredni vpliv same okužbe na zdravje mater in otrok, pa tudi vpliv sprememb v organizaciji predporodnega ter obporodnega varstva, ki jih je pandemija zahtevala.

OPOMBE:

15 novembra 2022 je Euro-Peristat objavil Evropsko poročilo o perinatalnem zdravju z naslovom " **EUROPEAN PERINATAL HEALTH REPORT**. Core indicators of the health and care of pregnant women and babies in Europe from 2015 to 2019«. Brezplačno ga lahko prenesete s spletne strani projekta:

<https://www.europeristat.com/index.php/reports/ephr-2019.html>

https://www.europeristat.com/images/Euro-Peristat_Fact_sheets_2022_for_upload.pdf

ZA PODROBNE INFORMACIJE SE OBRNITE NA:

Jennifer Zeitlin, Inserm, Project Leader

Email: Jennifer.zeitlin@inserm.fr

Tel: +33 (0) 6.84.30.92.01